

Prefață

Multă vreme, cu rare excepții, lingvistica românească nu a cercetat în mod sistematic *argoul*. Lingvistica sau stilistica nu l-au ignorat dar l-au integrat între alte fenomene, mai ales atunci când au avut în centru interpretarea limbajului popular sau a unor creații literare din stilul beletristic cult. După 1990, poate și în strânsă legătură cu manifestarea unei libertăți care pare să suspende hotarul dintre limba de cultură și limbajul familiar în varianta bolovănoasă sau buruienioasă sau chiar agresivă, argoul se impune tot mai mult atenției lingviștilor.

Ioan Milică s-a interesat de mai mulți ani de aspecte specifice ale actului de comunicare lingvistică la elevi și studenți, realizînd în timp înregistrări ale comunicării orale în care argoul ocupa un loc semnificativ. Pentru teza de doctorat, intitulată *Stilistica argoului în limba română contemporană*, el și-a extins cercetările și la alte categorii de vorbitori și căi de comunicare (internetul). În paralel, a cercetat și modul în care a fost receptat și interpretat argoul în lingvistica românească și franceză, mai ales, începînd cu sec. al XIX-lea. Rezultatul este un studiu amplu, în care autorul caută răspuns la întrebări privind esența argoului (cînd recurge și la sociolingvistică și psiholingvistică) și realizează o analiză substanțială a argoului în comunicarea lingvistică și în comunicarea literară.

Structura lucrării corespunde celor două abordări, teoretică și descriptivă. În prima perspectivă, teza se impune prin complexitatea și temeinicia demersului științific din capitolul, mai bogat în conținut decît lasă să se vadă titlul, *Ipostazele metalingvistice ale unui cuvînt marginal* și din capitolul *Schiță de istorie a cercetării argoului românesc*.

Autorul face într-adevăr o incursiune în istoria interpretării acestei categorii lingvistice pornind de la etimologia termenului *argot/argou*, dar urmărește totodată, și mai ales, procesul de conceptualizare în funcție de diferite puncte de vedere exprimate mai cu deosebire în lingvistica franceză (A. Dauzat, P. Guiraud) și în lingvistica românească (Lazăr Șăineanu). Impunerea termenului *argou*, după sau concomitent cu încercarea altor denumiri, ieșite din uz, în opoziție apoi cu termenul *jargon*, stă în legătură nu numai cu prestigiul studiilor realizate în spațiul francez, ci și cu procesul conceptualizării într-o perioadă în care realitatea

însăși, argotică, să spunem, deopotrivă socială, culturală și lingvistică, impunea termenul. În acest sens, argumentările lui Albert Dauzat și Lazăr Șăineanu, trecute într-un anumit sens și în varianta P. Guiraud, pot fi considerate complementare.

Probleme de conceptualizare ridică această categorie în special după extinderea termenului *argot/argou* de la vorbirea/limbajul răufăcătorilor la alte tipuri de colectivități automarginalizate sau marginalizate de societate (drogați, homosexuali etc.) sau care sînt parte din societate (elevi, studenți, tineri). Această extindere a termenului nu poate ascunde producerea unor mutații semnificative în înseși principiile de constituire și funcționare a argoului. Fenomenul, marcat în bibliografia temei prin opoziția *argou vechi – argou modern*, a constituit problema cea mai importantă și mai ridicătoare de întrebări cu care a avut a se confrunta autorul. Capitolul *Ipostazele metalingvistice ale unui cuvînt marginal* este remarcabil tocmai prin baza teoretică pe care și-o asumă Ioan Milică, în măsură să-l îndreptățescă la integrarea în aceeași categorie lingvistică atît a argoului original, cît și a vorbirii celorlalte colectivități pentru care se folosește același termen.

Printr-o dialectică bine stăpînită autorul își desfășoară demersul științific într-o perspectivă logică structurată în trepte, așa încît construirea și argumentarea propriului punct de vedere privind esența argoului să depășească alegerea pe care bibliografia problemei i-o oferea între *limbaj special, tip deosebit de vocabular și stil*. La capătul acestui demers, autorul își află principalul sprijin în concepția lui Eugen Coșeriu despre *normă*, înțeleasă ca model particular de actualizare în vorbire a sistemului unei limbi. Privită concepția lui Coșeriu în integralitatea ei, adică în perspectiva celor trei ipostaze ale limbii: *sistem – normă – vorbire* și, totodată, în perspectiva celor două ipostaze ale stilisticii: *stilistica normei și stilistica vorbirii*, argoul poate fi interpretat ca *normă-model* în raport cu o normă înglobantă, să spunem, aceasta generatoare a unui stil, în baza tipului de cunoaștere și comunicare, stilul conversației în varianta conversației familiare, în interiorul culturii citadine.

Două sînt principalele coordonate între care își construiește Ioan Milică propriul punct de vedere și între care va așeza interpretarea din componenta analitică a lucrării: a) depășirea nivelului lexicologic, prin integrarea unităților denominative în structuri morfo-sintactice, odată

cu situarea argoului în desfășurarea actului de comunicare; b) orientarea argumentării, chiar dacă mai mult implicată, în funcție de raportul *genul proxim – diferența specifică*.

În acest sens, în discutarea argoului prin raportul *expresivitate – oralitate – încifrare*, se va putea sublinia că *oralitatea*, chiar dacă este proprie limbajului popular, în general, sau în varianta conversației familiare de tip citadin, rămîne, în orice caz (chiar în varianta trecută în scris prin mijloace electronice), definitorie. Diferența o face *încifrarea* semantică și se întemeiază pe sursele concrete ale expresivității. La un al doilea nivel, apoi, *expresivitatea* determină distincția dintre argoul original, autentic, am spune, al hoților, pușcăriașilor etc. și argoul elevilor, studenților, tinerilor. Expresivitatea argoului original este implicată și preponderent (dacă nu chiar exclusiv) funcțional-lingvistică pentru argotizanți. Numai pentru analiștii argoului sau pentru cel ce privește din afară, termenii și structurile argotice își dezvăluie potențele de expresivitate stilistică. Argoul studenților, dimpotrivă, se distinge prin opoziții expresive întemeiate pe un proces de creativitate în desfășurare neîntreruptă, funcționînd și fiind perceptibile ca atare în chiar actul de comunicare lingvistică. Se poate adînci, apoi, deosebirea dintre *argou* și *limbajele speciale* sau *limbajele specializate*, și din perspectiva tipului de cunoaștere (*empirică vs științifică*), și din perspectiva naturii lexicului (termeni *apelativi vs termeni conceptuali*).

Baza teoretică fixată în capitolul *Ipostazele metalingvistice ale unui cuvînt marginal* își dezvăluie și consolidează îndreptățirea prin nuanțările din capitolul *Schiță de istorie a cercetării argoului românesc*, în care autorul pătrunde, cu exactă înțelegere și cu spirit critic, în concepția despre stilistică în general sau/și despre argou în special a lui Iorgu Iordan, Lazăr Șăineanu, G. Ivănescu, pînă la cercetări foarte recente realizate de Rodica Zafiu, Adriana Stoichițoiu-Ichim, Miorița Baciuc Got. Acest capitol este exemplar pentru contribuția pe care o aduce doctorandul, pe de o parte, la cunoașterea procesului de conceptualizare, pe de alta, la cunoașterea dinamicii argoului prin referirea la diferite corpusuri publicate în varii moduri în sec. XX și la începutul sec. XXI.

Cu întemeierea teoretică din aceste două capitole și în baza unui material lingvistic bogat, adunat de el în parte și corelat cu alte corpusuri, Ioan Milică realizează o interpretare complexă, nuanțată a argoului în cîteva stiluri și variante stilistice funcționale. Modelul de

analiză este în esență același în toate capitolele, cu luarea în atenție a argoului din diferite unghiuri, interpretarea, în general riguroasă, de multe ori subtilă și originală, totdeauna orientată spre scopul urmărit, chiar și atunci când „obiectul” în sine ar fi relativ străin temei.

În capitolul *Stilistica argoului în conversațiile școlarelor*, autorul rămâne, în esență, în continuitatea interpretărilor precedente din lingvistica și stilistica românească. Noutatea este dată, pe de o parte, de ceea ce este nou în lexicul argotic, în mare parte cules de doctorand, cu interpretarea mai riguroasă a modalităților de formare și a procesului de semantizare, pe de alta, de integrarea unităților lexicale în structuri sintactice.

Contribuția cea mai semnificativă sub aspectul noutății în această parte a doua a tezei o reprezintă capitolul *Stilistica argoului în comunicarea prin intermediul internetului*, în care Ioan Milică se oprește asupra specificului comunicării lingvistice între tinerii pentru care internetul a devenit principalul canal de comunicare lingvistică prin care ei simt că se pot elibera de ceea ce consideră barieră în calea manifestării stării de libertate. Libertatea de exprimare printr-un limbaj frust, violent uneori, licențios alteori, golit de sens în mod frecvent, pare să amenințe a lua locul libertății autentice de manifestare prin expresie lingvistică a creativității profunde. În interpretarea, cel mai adesea, neutră dată acestui limbaj, integrat argoului prin extinderea de care vorbeam mai sus și datorită absenței unui termen mai potrivit, autorul lucrării își dezvăluie disponibilitățile analitice în descrierea foarte riguroasă a structurilor specifice – cele mai frecvente de tip frazeologic – și a dinamicii semanticii acestora. Capitolul reprezintă în el însuși un început semnificativ în studierea influenței internetului asupra limbajului tinerilor.

Capitolul consacrat stilului beletristic, eterogen prin scrierile avute în vedere, eterogenitate cu aspectele ei pozitive și negative, deschide o altă perspectivă în funcționarea argoului prin integrarea lui în procesul de semnificare artistică, avînd specificul său în poezie și în proză.

Din această perspectivă, în care argoul trebuie considerat ca semn de gradul doi, este totuși remarcabilă și la obiect interpretarea dată raportului de intertextualitate Miron Radu Praschivescu (*Cîntice țigănești*) – Federico García Lorca, în care argoul are o poziție semnificativă. Autorul este deopotrivă de atent la aspectul stilistic al

acestui raport – de pe pozițiile unei bune întemeieri teoretice privind conceptul de normă individuală – și la aspectul poetic – cu un evident simț artistic.

Că autorul este mai sigur pe instrumentele stilisticii când interpretează proza o dovedește analiza limbajului în scrierile lui Dan Lungu și Mihai Avasilcăi, pușcăriașul Fanfan care se consideră scriitor. Cît privește „opera” lui Avasilcăi-Fanfan, textele lui sînt în mod evident pseudoliteratură, ceea ce însuși autorul recunoaște, chiar dacă el supra-evaluează la un moment dat arta lui portretistică. Fapt este, însă, că scrisul lui Fanfan i-a putut servi foarte bine doctorandului pentru analiza argoului ca atare, nu în funcție specifică literaturii. Interpretarea limbajului acestuia relevă extraordinara lui capacitate de creație lingvistică, chiar în interiorul a ceea ce am numit argoul original, pe de o parte, și capacitatea analitică a autorului tezei, pe de alta.

Prin interpretarea dată, studiul realizat de Ioan Milică reprezintă o contribuție însemnată la dezbaterile privind înțelegerea argoului ca o categorie cu o identitate specifică în întrebuițarea limbii și la cunoașterea diferitelor aspecte și funcții ale argoului în limba română contemporană.

Dumitru Irimia

Notă

Prefața semnată de domnul profesor Dumitru Irimia (1939-2009) este, în realitate, referatul prezentat în ședința de susținere publică a tezei de doctorat intitulată *Stilistica argoului în limba română contemporană*. Din nefericire, Domnia Sa nu a mai avut vreme să scrie o introducere asupra căreia își dăduse acordul și pe care intenția să o redacteze de îndată ce manuscrisul ar fi ajuns într-o variantă definitivă. Micile modificări pe care ne-am permis a le face constau în eliminarea unor observații pe seama unui capitol care a existat în teza de doctorat, la momentul susținerii, dar pe care l-am eliminat din versiunea actuală.

Ioan Milică